

Kyjevská Rus

Východní Evropa.

Prostor slovanské etnogeneze.

Etnogeneze východních Slovanů probíhala v rozlehlém prostoru Východoevropské roviny táhnoucí se na severu od Blatského moře a Severního ledového oceánu k Černému a Kaspickému moři na jihu. V této široké oblasti žili v období 7.-8. století i jiné národy a existovaly tu také některé státní útvary.

Na jihu vznikla v 6. století ve stepích mezi Černým a Kaspickým mořem **říše kočovných Bulharů**. Ve 2. polovině 7. století se na jejích troskách ustavil **chazarský kaganát** (7.-9. století), jenž v době svého největšího rozkvětu sahal daleko na sever (téměř až k Rostovu na Donu) a na východě dosáhl Aralského jezera.

Na jižním pobřeží Krymu existovalo několik **byznatských měst**, z nichž největšího významu dosáhl Chersones, jenž sehrál významnou roli při vzájemném obchodu se Slovany i při šíření kulturních impulsů včetně řeckého (pravoslavného) náboženství.

Sever východní Evropy a východní Pobaltí obývali **kmeny baltské a ugrofinské**, jež byly v průběhu středověku z části asimilovány Slovany.

Na etnickém i politickém vývoji severozápadních oblastí se vedle Baltů, Finů a Slovanů podíleli také **švédští Normané**, kteří se ve východní Evropě objevili nejpozději v polovině 8. století.

Varjagové

Putí iz Varjag v Greki

Varjagové byli Vikingové ze Švédska, ozbrojení obchodníci , kteří podnikali obchodní a kořistnické výpravy do Východní Evropy, Přičernomoří a oblastí u Kaspického moře.

První Varjagové se objevili v severovýchodní Evropě kolem roku 800. Přistáli na pobřeží Finského zálivu a poté začali pronikat do vnitrozemí. Jejich první cesta vedla po Něvě, Ladožském jezeře a proti proudu řeky Volochov do Ilměnského jezera. V této oblasti si Varjagové vybudovali první opevněné základny. Jedna z nejstarších a nejvýznamnějších byla dnešní **Stará Ladoga**.

Odtud Varjagové pronikli po vodních plochách a tocích dále na Volhu a po Kaspickém moři až do arabských zemí. Na této trase obchodovali s volžskými Bulhary, Chazary a Araby.

V polovině 9.století se ustálila druhá, známější cesta vedoucí „**od Varjagů k Řekům**“ (iz *Varjag v Greki*), to znamená ze Švédska přes Baltské moře do Finského zálivu a dále: proti proudu Něvy do Ladožského jezera, kde se u Staré Ladogy vplulo do Volchova, proti jeho proudu do jezera Ilmeň a dále na jih na Dněpr a dále do Černého moře a Byzance.

Vznik Kyjevské Rusi

- Podle *Povesti vremenyh let*, nejstarší dochované ruské kroniky, pozvali v 9. století Slované z oblasti Novgorodu Varjaga **Rurika (862-879)**, aby jim vládl.
- Roku 860 podnikla část Rurikovy družiny pod vedením Varjagů Askolda a Dira útok na Konstantinopol, jež sice skončil neúspěchem, avšak cestou si dokázali podmanit Kyjev, kde pak vládli až do roku 882.
- Rurik je postava legendární, nic se neví o jeho příchodu do Novgorodu.
- O Varjazích jako zakladatelích Kyjevské Rusi se však v současné době nepochybuje.
- Tato Normanská teorie o původu Kyjevské Rusi byla v době sovětského Ruska popírána.

Vznik Kyjevské Rusi

- **Za počátek Kyjevské Rusi** se pokládá rok 882, kdy Rurikův nástupce **Oleg** – snad jeho příbuzný- dobyl Kyjev a učinil z něj centrum své vlády.
- Zapojení Varjagů do státoporného procesu v prostředí východních Slovanů bylo významné, neboť vedlo k začlenění slovanských kmenových svazů, jež se zde formovaly, do jednoho celku.

Oleg (879-912)

- 879 nastoupil po Rurikovi, údajně regent, který měl vládnout za Rurikova syna Igora.
- 882 dobyl Kyjev a přenesl tam sídlo své vlády
- 907, 911 útoky varjažskoslovanských vojsk na Konstantinopol, neúspěšné
- 911 uzavřel s Byzancí výhodnou mírovou smlouvu, která upravovala vzájemné vztahy a především zaručovala ruským kupcům významná práva při obchodování v Konstantinopoli. Podmínkou však bylo, že do města přijdou beze zbraně a ne více jak padesát lidí současně.
- Oleg ukazuje malého Igora Askoldovi a Dirovi. Ruská miniatura 15. století

Igor

912-945

- Snad syn Rurikův. Nastoupil na trůn po smrti knížete Olega.
- Někteří historici se však domnívají, že varjažská vláda v Kyjevě po smrti Olega skončila a v osobě Igora se dostala k moci nová slovanská dynastie. Tomu odporuje fakt, že Igor je obdobou skandinávského jména Ingvar. Igor však mohl být potomkem Varjaga a slovanské ženy.
- Panovnický rod, který založil –Rurikovci vládli na Rusi až do roku 1596.
- Igor zaútočil obdobně jako jeho předchůdci 2x na Konstantinopol.
- S Byzancí uzavřel novou obchodní smlouvu, jež však již byla dosti méně výhodná než Olegova smlouva.
- Ani útoky proti Chazarům nepřinesly vítězství.

Kníže Igor na trůně a v boji. Středověká iluminace

Počátky křesťanství na Rusi

- Igor byl zabit Drevljany, když v této zemi opakovaně vybíral daně.
- Po smrti knížete Igora vládla jako regentka za syna Svjatoslava kněžna Olga (945-960) a poté měla silný vliv až do své smrti (969).
- Podmanila si Drevljany.
- Jako první z ruských vládců přijala křesťanství.
- Z obav z možného vzrůstu vlivu Byzance, odkud sama přijala křesťanství, se o vyslání misionářů neobrátila na Byzanc ale na císaře Otu I., který roku 961 na Kyjevskou Rus vyslal magdeburského biskupa Adalberta.

Kněžna Olgy v Byzancii při audienci u císaře Konstantina VII. Porfyrogeneta..

Svjatoslav I. 964-972

Rozsah moci knížete Svjatoslava.

- První z vládců kyjevské Rusi, jenž byl určitě slovanského původu.
- Na rozdíl od své matky zůstal pohanem.
- Po dobu své vlády vedl expanzivní politiku. Dobil říši Chazarů, podmanil si některé slovanské kmeny, bojoval s volžskými i podunajskými Bulhary (téměř dobyl říši Bulharů), ohrožoval Byzanc. Zahynul při bojích s Pečeněhy.
- Po jeho smrti se jeho říše zhroutila, když se moc začali bojovat jeho tři synové.

Vladimír

980-1015

- Vítězem se nakonec stal Vladimír, jenž odešel do Skandinávie a pak s pomocí Varjagů dobyt postupně dobyt hlavní centra Kyjevské Rusi.
- Pokračoval v expanzivní politice svého otce.
- **988** přijal i se svou družinou **křest**.
- Křest přijal z Byzance a spolu s ním i východní podobu křesťanství.
- Křesťanství se stalo oficiálním náboženstvím.
- Integraci státu posílil také tím, že do jednotlivých částí dosadil namísto domácích dynastií své syny.

- Mince knížete Vladimíra s jeho vyobrazením.

Svjatopolk 1015-1019

Boris a Gleb jako patroni Ruska.
Ikona 14. století.

Syn Vladimíra I.
Jeho tchánem byl Boleslav Chrabrý.

V boji o vládu po smrti Vladimíra I.
dal zavraždit své bratry Borise a Gleba.
Boris a Gleb později svatořečeni, stali se prvními světci
Kyjevské Rusi a patrony Ruska.

Proti Svatoplukovi povstal další bratr Jaroslav (vládce
Novgorodu), který se zmocnil vlády.
Do bojů zasáhlo na Svjatopolkově straně také Polsko,
nakrátko se vrátil do Kyjev Svjatopolk, nakonec však
zvítězil Jaroslav (Moudrý).

Jaroslav Moudrý

1016-1054

- Byl velikým knížetem novgorodským a kyjevským. °Po porážce Svjatopolka (1019) zavládl mír, jenž však netrval dlouho, neboť se do bojů o moc vložil další bratr Mstislav. Jaroslav z Kyjeva uprchl a vrátil se tam až roku 1026, když Mstislavovi odevzdal vládu nad levým břehem Dněpru. Dvojvládí trvalo až do Mstislavovy smrti roku 1036.
- Za Jaroslavovy vlády se čile rozvíjely kontakty se západní Evropou, mj. je to vidět na jeho sňatkové politice. Stále patrný byl vliv Varjagů (zejména v Novgorodě), kteří byli součástí bojarské knížecí družiny a až koncem 11. století začali splývat s původním slovanským obyvatelstvem. Dobré vztahy panovaly i s Byzancí, přestože se tyto dva státy často střetávaly rovněž na bitevním poli, naposledy snad roku 1043. Tyto tendence přetrvaly i po Jaroslavově smrti. V jeho šlépějích šli všichni Rurikovci až do 13. století, kdy byla Rus podmaněna Mongoly a veškeré styky se západní Evropou ustaly.

Jaroslav Moudrý

1016-1054

● Kyjevská Rus v 11. století

- Snaha o další rozšíření moci- boje s Polskem, úspěšné po 1025- dobytí Červených hradů.
- 30.-40 léta, boje na sv. hranici. Znovupřipojení Livonska, porážka Pečeněhů.
- S příchodem křesťanství se začala ve větší míře rozvíjet ruská kultura. Křesťanství vneslo do společnosti znalost písma, zájem o literaturu a umění, rozvoj školství. Gramotnost se rozšířila i mezi prostým lidem. Dokladem jsou písemnosti na březové kůře, pocházející z vykopávek v Novgorodu.
- Za Jaroslavovy vlády byl sepsán první zákoník Ruská pravda.
- Doba Jaroslavovy vlády je považována za „zlatý věk“ Kyjevské Rusi. Jaroslavovi se nejen podařilo udržet vnitřní jednotu státu, ale i zajistit a dokonce i posílit mezinárodní postavení a rozvíjet kulturu. Přesto byl tento zlatý věk i jakousi předzvěstí rozpadu Kyjevské Rusi jako soustátí mnoha knížectví.

Jaroslav Moudrý

1016-1054

Freska z chrámu Boží moudrosti v Kyjevě z 11. století znázorňuje čtyři dcery Jaroslava Moudrého, snad Annu, manželku francouzského krále Jindřicha I, Anastázii, manželku Ondřeje I. Uherského, Alžbětu, dceru norského krále Haralda III., a Agátu, choť Edwarda žijícího na Rusi v exilu.

Na konci své vlády určil jednoho ze svých synů nástupcem a vládcem Novgorodu a Kyjeva, další pak panovníky dalších území. Mezi členy rurikovského rodu měl platit stařešinský zákon, to znamená, že všichni měli držet úděl, nejstarší pak měl být velkoknížetem a vládcem Novgorodu a Kyjeva.

Stařešinský systém vedl k četným válkám a nakonec k rozkladu jednotné Kyjevské Rusi.

Rozpad Kyjevské Rusi

- Po Jaroslavově smrti se na Kyjevské Rusi začaly projevovat decentralizační tendence. Nezastavilo je ani dočasné sjednocení země za panování Vladimíra II. **Monomacha II. (1113-1125)**.
- Po Vladimírově smrti se Kyjevská Rus rozpadla na samostatná knížectví, mezi nimiž nejvýznamnější bylo vladimírsko-suzdalské, novgorodské a haličsko-volyňské. Zpočátku bylo těchto knížectví dvanáct. Proces politického tříštění se však stále prohluboval a vyvrcholil ve 14. století, kdy existovalo dokonce 250 knížectví, v jejich čele stála většinou knížata z rodu Rurikovců.

